3. PREDİKSİYON, KESTİRİM (ENTERPOLASYON-EKSTRAPOLASYON)

Verilen (x_1,y_1), (x_2,y_2),…., (x_n,y_n) değerlerinden yararlanarak herhangi bir x_i değeri için olması gereken y_i değerinin hesaplanması işlemine prediksiyon denir. x_i değeri verilen x değerleri arasında ise işleme enterpolasyon, dışında ise ekstrapolasyon denir. Böyle bir işlem için bilinmeyen bir fonksiyon, x değerleri ve kullanılan enterpolasyon fonksiyonu yardımıyla basit bir şekilde tanımlanmaya çalışılır. Enterpolasyon işlemi enterpolasyon için seçilen fonksiyona göre doğrusal, polinomsal, üçgen v.b. enterpolasyon olarak ayrılabilir.

- **Doğrusal Enterpolasyon :** Verilen x,y değerleri arasında doğrusal bir ilişki varsa enterpolasyon işlemi,

$$\frac{x_p - x_i}{y_p - y_i} = \frac{x_j - x_i}{y_j - y_i} \Rightarrow y_p = y_i + \left(\frac{y_j - y_i}{x_j - x_i}\right)(x_p - x_i)$$ eşitliğiyle yapılır.

Örnek :

i	x	y
1	3,000	5,000
2	14,000	8,000
3	8,000	6,364

$$y_3 = y_1 + \frac{(y_2 - y_1)}{(x_2 - x_1)}(x_3 - x_1)$$

Örnek : $f_{(x)}=e^x$ fonksiyonunun x=0.2 için y=1.221 x=0.3 için y=1.350 ise x=0.26 için değeri nedir?

$$y_3 = y_1 + \frac{(y_2 - y_1)}{(x_2 - x_1)}(x_3 - x_1)$$

1	0,200	1,221
2	0,300	1,350
3	0,260	1,298

- **Polinomsal Enterpolasyon :** Verilen x,y değerleri arasında polinomsal bir ilişki olduğunun düşünülmesi durumunda polinomun derecesine göre verilerle çözüm yapılır.

Örnek :

i	x	y
1	3,000	5,000
2	4,000	2,000
3	1,000	3,000
4	2,000	

2.derece polinom $ax^2+bx+c=y$ şeklindedir. Veriler bu formülde uygulanırsa,

$$\left.\begin{array}{l} 5 = 9a + 3b + c \\ 2 = 16a + 4b + c \\ 3 = a + b + c \end{array}\right\} \begin{array}{r} a = -1.333 \\ b = 6.333 \\ c = -2 \end{array} \qquad \begin{array}{l} y = -1.333x^2 + 6.333x - 2 \\ x = 2 \text{ için } y = 5.334 \end{array}$$

Örnek :

i	x	y
1	1,000	-2,000
2	2,000	2,000
3	3,000	14,000
4	4,000	

$$\left.\begin{array}{l} -2 = a + b + c \\ 2 = 4a + 2b + c \\ 14 = 9a + 3b + c \end{array}\right\} \begin{array}{l} a = 4 \\ b = -8 \\ c = 2 \end{array}$$

$$y = 4x^2 - 8x + 2$$

$$x = 4 \text{ için } y = 34$$

- **Langrange Enterpolasyonu :** Verilen x,y değerleri ile yazılacak Langrange enterpolasyon formül aşağıdaki şekildedir.

$$y = \sum_{i=1}^{n} L_{i(x)}.y_i \quad L_{i(x)} = \frac{(x - x_1)(x - x_2)........(x - x_{i-1})(x - x_{i+1})......(x - x_n)}{(x_i - x_1)(x_i - x_2)........(x_i - x_{i-1})(x_i - x_{i+1})......(x_i - x_n)}$$

Örnek :

i	x	y
1	3,000	5,000
2	4,000	2,000
3	1,000	3,000
4	2,000	5,334

$$\left.\begin{aligned} L_1 &= \frac{(x-4)(x-1)}{(3-4)(3-1)} = -\frac{1}{2}\left(x^2-5x+4\right) \\ L_2 &= \frac{(x-3)(x-1)}{(4-3)(4-1)} = \frac{1}{3}\left(x^2-4x+3\right) \\ L_3 &= \frac{(x-3)(x-4)}{(1-3)(1-4)} = \frac{1}{6}\left(x^2-7x+12\right) \end{aligned}\right\}$$

$$y = \sum_{i=1}^{n} y_i L_{i(x)} = -1.333x^2 + 6.333x - 2 \Rightarrow$$

$x = 2$ için $y = 5.334$

Örnek :

i	x	y
1	5,000	3,000
2	8,000	1,000
3	9,000	5,000
4	4,000	18,335

$$\left.\begin{aligned} L_1 &= \frac{(x-8)(x-9)}{(5-8)(5-9)} = \frac{1}{12}\left(x^2 - 17x + 72\right) \\ L_2 &= \frac{(x-5)(x-9)}{(8-5)(8-9)} = -\frac{1}{3}\left(x^2 - 14x + 45\right) \\ L_3 &= \frac{(x-5)(x-8)}{(9-5)(9-8)} = \frac{1}{4}\left(x^2 - 13x + 40\right) \end{aligned}\right\} y = 1.667x^2 - 24.338x + 89.015 \Rightarrow x = 4 \text{ için } y = 18.335$$

- **Üçgen Enterpolasyon :** Bu enterpolasyon iki yada daha fazla değişken grubu içerir. Verilen x,y,z değerlerine göre bir diğer noktanın x,y değerine karşılık gelen z değerini bulmak için üç noktadan geçen düzlem denklemi yazılır. Bu denklem z = ax+by+c şeklindedir.

i	x	y	z
1	x_1	y_1	z_1
2	x_2	y_2	z_2
3	x_3	y_3	z_3
P	x_p	y_p	z_p=?

$$\left.\begin{aligned} z_1 &= ax_1 + by_1 + c \\ z_2 &= ax_2 + by_2 + c \\ z_3 &= ax_3 + by_3 + c \end{aligned}\right\} \begin{bmatrix} z_1 \\ z_2 \\ z_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_1 & y_1 & 1 \\ x_2 & y_2 & 1 \\ x_3 & y_3 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a \\ b \\ c \end{bmatrix} \Rightarrow \begin{bmatrix} a \\ b \\ c \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_1 & y_1 & 1 \\ x_2 & y_2 & 1 \\ x_3 & y_3 & 1 \end{bmatrix}^{-1} \begin{bmatrix} z_1 \\ z_2 \\ z_3 \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} x_1 & y_1 & 1 \\ x_2 & y_2 & 1 \\ x_3 & y_3 & 1 \end{bmatrix}^{-1} = \frac{1}{\det A} \begin{bmatrix} (y_2 - y_3) & (y_3 - y_1) & (y_1 - y_2) \\ (x_3 - x_2) & (x_1 - x_3) & (x_2 - x_1) \\ (x_2 y_3 - x_3 y_2) & (x_3 y_1 - x_1 y_3) & (x_1 y_2 - x_2 y_1) \end{bmatrix}$$

$$\det A = x_1(y_2 - y_3) - x_2(y_1 - y_3) + x_3(y_1 - y_2)$$

$$a = \frac{1}{\det A}\left[(y_2 - y_3)z_1 + (y_3 - y_1)z_2 + (y_1 - y_2)z_3\right]$$

$$b = \frac{1}{\det A}\left[(x_3 - x_2)z_1 + (x_1 - x_3)z_2 + (x_2 - x_1)z_3\right]$$

$$c = \frac{1}{\det A}\left[(x_2 y_3 - x_3 y_2)z_1 + (x_3 y_1 - x_1 y_3)z_2 + (x_1 y_2 - x_2 y_1)z_3\right]$$

$z_p = ax_p + by_p + c$ eşitliğiyle çözüm yapılır.

Örnek :

i	x	y	z
1	3,000	5,000	6,000
2	2,000	1,000	0,000
3	5,000	2,000	1,000
4	4,000	3,000	2,725

det A= 3*(1-2)-2*(5-2)+5*(5-1)=11

$$a = \frac{1}{11}\left[(1-2)6 + (2-5)0 + (5-4)1\right] = -0.182$$

$$b = \frac{1}{11}\left[(5-3)6 + (3-5)0 + (2-3)1\right] = 1.545$$

$$c = \frac{1}{11}\left[(4-5)6 + (25-6)0 + (3-10)1\right] = -1.182$$

z = -0.182x+1.545y-1.182 ise x = 4 ve y = 3 için z = 2.725

- **Dörtgen (bilineer) Enterpolasyon :** Bir P noktasının yakınındaki dört noktanın xşyşz değerleri biliniyorsa P noktasının x,y değerine karşılık gelen z değerini bulmak için dört noktadan geçen bilineer yüzey denklemi yazılır. Bu denklem z=ax+by+cxy+d şeklindedir.

i	x	y	z
1	x_1	y_1	z_1
2	x_2	y_2	z_2
3	x_3	y_3	z_3
4	x_4	y_4	z_4
P	x_p	y_p	z_p=?

$$\left.\begin{aligned} z_1 &= ax_1 + by_1 + cx_1y_1 + d \\ z_2 &= ax_2 + by_2 + cx_2y_2 + d \\ z_3 &= ax_3 + by_3 + cx_3y_3 + d \\ z_4 &= ax_3 + by_3 + cx_4y_4 + d \end{aligned}\right\} \begin{bmatrix} z_1 \\ z_2 \\ z_3 \\ z_4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_1 & y_1 & x_1y_1 & 1 \\ x_2 & y_2 & x_2y_2 & 1 \\ x_3 & y_3 & x_3y_3 & 1 \\ x_4 & y_4 & x_4y_4 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a \\ b \\ c \\ d \end{bmatrix} \Rightarrow \begin{bmatrix} a \\ b \\ c \\ d \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_1 & y_1 & x_1y_1 & 1 \\ x_2 & y_2 & x_2y_2 & 1 \\ x_3 & y_3 & x_3y_3 & 1 \\ x_4 & y_4 & x_4y_4 & 1 \end{bmatrix}^{-1} \begin{bmatrix} z_1 \\ z_2 \\ z_3 \\ z_4 \end{bmatrix}$$

a, b, c, d bulunur. $z_p = ax_p + by_p + cx_py_p + d$ eşitliğiyle çözüm yapılır.

Örnek :

i	x	y	z
1	1,000	1,000	1,000
2	2,000	5,000	2,000
3	3,000	6,000	2,000
4	4,000	1,000	1,000
P	2,000	3,000	1,500

$a+b+c+d = 1$

$2a+5b+10c+d = 2$

$3a+6b+18c+d = 2$

$4a+b+4c+d =1$

$a = 0.05$ $b = 0.35$ $c = 0.05$ $d = 0.65$

$z = 0.05x+0.35y—0.05xy+0.65$ ise $x = 2$ ve $y = 3$ için $z = 1.5$

4. SONLU FARKLAR YÖNTEMİ VE SONLU FARKLAR YÖNTEMİ İLE ENTERPOLASYON

Belli noktalarda belirlenmiş olan bir fonksiyonun bilinmeyen noktalarındaki değerinin hesabı için sonlu farklar yöntemi kullanılabilir. Belli bir aralıkta verilen $f_{(x)}$ fonksiyonunun h basamaklı ileri, geri ve merkezi sonlu farklar yöntemine göre çözümleri oluşturulan bir katsayılar tablosu yardımıyla yapılabilmektedir.

1. İleri Yön Sonlu Farklar Yöntemi ve Enterpolasyon:

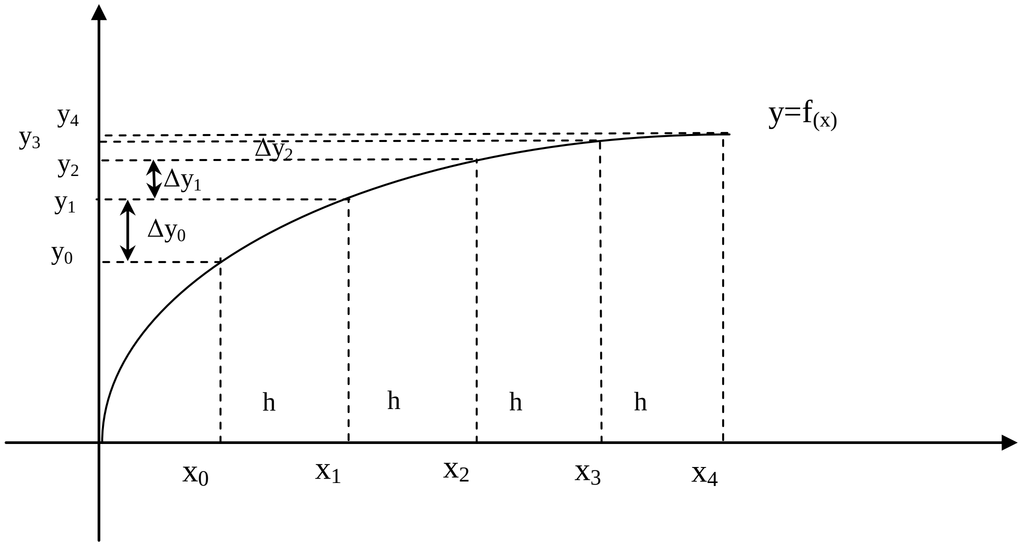

$$
\left.
\begin{array}{l}
\Delta Y_0 = Y_1 - Y_0 \\
\Delta Y_1 = Y_2 - Y_1 \\
. \\
. \\
\Delta Y_m = Y_{m+1} - Y_m
\end{array}
\right\}
\begin{array}{l}
\Delta^2 Y_0 = \Delta(\Delta Y_0) = \Delta(Y_1 - Y_0) = \Delta Y_1 - \Delta Y_0 = Y_2 - Y_1 - (Y_1 - Y_0) = Y_2 - 2Y_1 + Y_0 \\
\Delta^3 Y_0 = \Delta(\Delta^2 Y_0) = \Delta(Y_2 - 2Y_1 + Y_0) = Y_3 - 3Y_2 + 3Y_1 - Y_0 \\
. \\
. \\
\Delta^n Y_0 = \Delta(\Delta^{n-1} Y_0) = \Delta^{n-1} Y_1 - \Delta^{n-1} Y_0
\end{array}
$$

$$\frac{dy}{dx} = \lim_{h=\Delta x \to 0} \frac{\Delta y}{h} \cong \frac{\Delta y}{h}$$

$$\frac{d^2 y}{dx^2} \cong \frac{\Delta^2 y}{h^2}$$

Örnek : $y_{(x)} = 5x^3 - 2x^2 + 4x - 6$ fonksiyonunun h=1 ve 0≤x≤5 aralığı için ileri yön sonlu farklar tablosunu hesaplayınız.

X	**Y**	**ΔY**	**$\Delta^2 Y$**	**$\Delta^3 Y$**	**$\Delta^4 Y$**
0	-6	7	26	30	0
1	1	33	56	30	0
2	34	89	86	30	
3	123	175	116		
4	298	291			
5	589				

Sabit terimler çıktı. Denklemin derecesi 3'dür.

- **İleri Yön Sonlu Farklar Yöntemi İle Enterpolasyon (Gregory-Newton Enterpolasyon Bağıntıları)**

$$
\left.
\begin{array}{l}
\Delta Y_0 = Y_1 - Y_0 \\
\Delta Y_1 = Y_2 - Y_1 \\
\Delta Y_2 = Y_3 - Y_2 \\
. \\
\Delta Y_m = Y_{m+1} - Y_m
\end{array}
\right\}
\begin{array}{l}
Y_1 = Y_0 + \Delta Y_0 = (1+\Delta)Y_0 \\
Y_2 = Y_1 + \Delta Y_1 = (1+\Delta)Y_1 = (1+\Delta)^2 Y_0 \\
Y_3 = Y_2 + \Delta Y_2 = (1+\Delta)Y_2 = (1+\Delta)^3 Y_0 \\
\\
Y_{m+1} = Y_m + \Delta Y_m = (1+\Delta)Y_m = (1+\Delta)^{m+1} Y_0
\end{array}
$$

$$Y_p = (1+\Delta)^p Y_0 \qquad 0 \le |p| \le 1$$

$$Y_p = Y_0 + \frac{p}{1!}\Delta Y_0 + \frac{p(p-1)}{2!}\Delta^2 Y_0 + \frac{p(p-1)(p-2)}{3!}\Delta^3 Y_0 + ...$$

Örnek : $y_{(x)} = 5x^3 - 2x^2 + 4x - 6$ fonksiyonunun h=1 ve 0≤x≤5 aralığı için ileri yön sonlu farklar tablosundan x=0.3 ise y'yi

hesaplayınız.

X	Y	ΔY	Δ^2Y	Δ^3Y	Δ^4Y
0	-6 $=Y_0$	7 $=\Delta Y_0$	26$=\Delta^2 Y_0$	30 $=\Delta^3 Y_0$	0 $=\Delta^4 Y_0$
1	1	33	56	30	0
2	34	89	86	30	
3	123	175	116		
4	298	291			
5	589				

$$p = \frac{x - x_0}{h} = \frac{0.3 - 0}{1} = 0.3$$

$$Y_p = Y_0 + \frac{p}{1!}\Delta Y_0 + \frac{p(p-1)}{2!}\Delta^2 Y_0 + \frac{p(p-1)(p-2)}{3!}\Delta^3 Y_0 + \frac{p(p-1)(p-2)(p-3)}{4!}\Delta^4 Y_0$$

$$Y_p = -6 + 0.3 * 7 + \frac{0.3}{2} * (-0.7) * 26 + \frac{0.3}{6} * (-0.7) * (-1.7) * 30 + \frac{0.3}{24} * (-0.7) * (-1.7) * (-2.7) * 0$$

$$Y_p = -4.845$$

Örnek : $y_{(x)} = 5x^3 - 2x^2 + 4x - 6$ fonksiyonunun h=1 ve 0≤x≤5 aralığı için ileri yön sonlu farklar tablosundan x=0.8 ise y'yi hesaplayınız.

X	Y	ΔY	Δ^2Y	Δ^3Y	Δ^4Y
0	-6	7	26	30	0
1	1 $=Y_0$	33$=\Delta Y_0$	56$=\Delta^2 Y_0$	30 $=\Delta^3 Y_0$	0 $=\Delta^4 Y_0$
2	34	89	86	30	
3	123	175	116		
4	298	291			
5	589				

$$p = \frac{0.8 - 1}{h} = -0.2$$

$$Y_p = Y_0 + \frac{p}{1!}\Delta Y_0 + \frac{p(p-1)}{2!}\Delta^2 Y_0 + \frac{p(p-1)(p-2)}{3!}\Delta^3 Y_0 + \frac{p(p-1)(p-2)(p-3)}{4!}\Delta^4 Y_0$$

$$Y_p = 1 + (-0.2)*33 + \frac{(-0.2)}{2}*(-1.2)*56 + \frac{(-0.2)}{6}*(-1.2)*(-2.2)*30 + \frac{(-0.2)}{24}*(-1.2)*(-2.2)*(-3.2)*0$$

$$Y_p = -1.52$$

Örnek : $y_{(x)} = x^3 - 6$ fonksiyonunun h=1 ve 0≤x≤6 aralığı için ileri yön sonlu farklar tablosundan x=0.3 ve x=1.8 ise y'yi hesaplayınız.

X	**Y**	**ΔY**	**Δ^2Y**	**Δ^3Y**	**Δ^4Y**
0	-6	1	6	6	0
1	-5	7	12	6	0
2	2	19	18	6	0
3	21	37	24	6	
4	58	61	30		
5	119	91			
6	210				

$$p = \frac{0.3 - 0}{h} = 0.3$$

$$Y_p = -5.973$$

$$p = \frac{1.8 - 2}{h} = -0.2$$

$$Y_p = -0.168$$

- **Geri Yön Sonlu Farklar Yöntemi :**

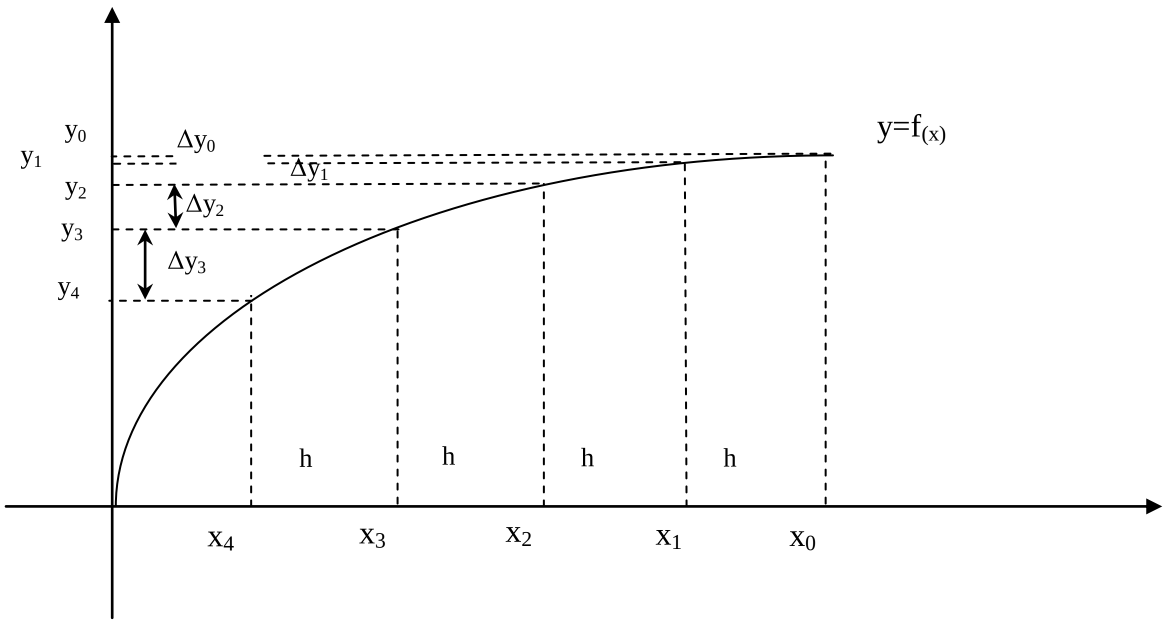

$$\left.\begin{aligned}
&\nabla Y_0 = Y_1 - Y_0\\
&\nabla Y_1 = Y_2 - Y_1\\
&.\\
&.\\
&\nabla Y_m = Y_{m+1} - Y_m
\end{aligned}\right\}
\begin{aligned}
&\nabla^2 Y_0 = \nabla(\nabla Y_0) = \nabla(Y_1 - Y_0) = \nabla Y_1 - \nabla Y_0 = Y_2 - Y_1 - (Y_1 - Y_0) = Y_2 - 2Y_1 + Y_0\\
&\nabla^3 Y_0 = \nabla(\nabla^2 Y_0) = \nabla(Y_2 - 2Y_1 + Y_0) = Y_3 - 3Y_2 + 3Y_1 - Y_0\\
&.\\
&.\\
&\nabla^n Y_0 = \nabla(\nabla^{n-1} Y_0) = \nabla^{n-1} Y_1 - \nabla^{n-1} Y_0
\end{aligned}$$

Örnek : $y_{(x)} = 5x^3 - 2x^2 + 4x - 6$ fonksiyonunun h=1 ve 0≤x≤5 aralığı için geri yön sonlu farklar tablosunu hesaplayınız.

X	Y	∇Y	$\nabla^2 Y$	$\nabla^3 Y$	$\nabla^4 Y$
0	-6				
1	1	7			
2	34	33	26		
3	123	89	56	30	
4	298	175	86	30	0
5	589	291	116	30	0

- **Geri Yön Sonlu Farklar Yöntemi İle Enterpolasyon (Gregory-Newton Enterpolasyon Bağıntıları)**

$$Y_p = (1-\nabla)^{-p} Y_0 \qquad 0 \le |p| \le 1$$

$$Y_p = Y_0 + \frac{p}{1!}\nabla Y_0 + \frac{p(p+1)}{2!}\nabla^2 Y_0 + \frac{p(p+1)(p+2)}{3!}\nabla^3 Y_0 + ...$$

Örnek : $y_{(x)} = 5x^3 - 2x^2 + 4x - 6$ fonksiyonunun h=1 ve 0≤x≤5 aralığı için geri yön sonlu farklar tablosundan x=4.3 ise y'yi hesaplayınız.

X	Y	▼Y	▼²Y	▼³Y	▼⁴Y
0	-6				
1	1	7			
2	34	33	26		
3	123	89	56	30	
4	298	175	86	30	0
5	589	291	116	30	0

$$p = \frac{4.3 - 4}{h} = 0.3$$

$$Y_p = Y_0 + \frac{p}{1!}\nabla Y_0 + \frac{p(p+1)}{2!}\nabla^2 Y_0 + \frac{p(p+1)(p+2)}{3!}\Delta^3 Y_0 + \frac{p(p+1)(p+2)(p+3)}{4!}\Delta^4 Y_0$$

$$Y_p = 298 + (0.3)*175 + \frac{0.3*1.3}{2}*86 + \frac{0.3*1.3*2.3}{6}*30 + \frac{0.3*1.3*2.3*3.3}{24}*0$$

$$Y_p = 371.755$$

Örnek : $y_{(x)} = x^3 - 6$ fonksiyonunun h=1 ve 0≤x≤6 aralığı için geri yön sonlu farklar tablosundan x=5.4 ve x=4.5 ise y'yi hesaplayınız.

X	**Y**	**ΔY**	**Δ^2Y**	**Δ^3Y**	**Δ^4Y**
0	-6				
1	-5	1			
2	2	7	6		
3	21	19	12	6	
4	58	37	18	6	0
5	119	61	24	6	0
6	210	91	30	6	0

$$p = \frac{5.4 - 5}{h} = 0.4$$

$$Y_p = 151.464$$

$$p = \frac{4.5 - 5}{h} = -0.5$$

$$Y_p = 85.125$$

- **Merkezi Sonlu Farklar Yöntemi :**

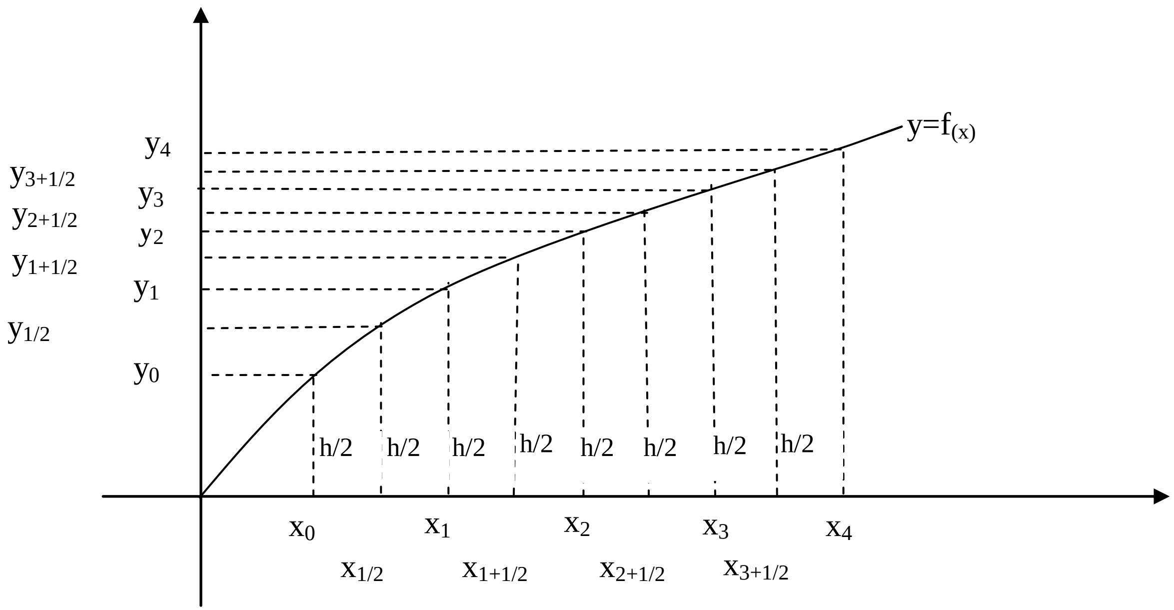

$$
\left.
\begin{array}{l}
\delta Y_0 = Y_1 - Y_0 \\
\delta Y_1 = Y_2 - Y_1 \\
. \\
. \\
\delta Y_m = Y_{m+1} - Y_m
\end{array}
\right\}
\begin{array}{l}
\delta^2 Y_0 = \delta(\delta Y_0) = \delta(Y_1 - Y_0) = \delta Y_1 - \delta Y_0 = Y_2 - Y_1 - (Y_1 - Y_0) = Y_2 - 2Y_1 + Y_0 \\
\delta^3 Y_0 = \delta(\delta^2 Y_0) = \delta(Y_2 - 2Y_1 + Y_0) = Y_3 - 3Y_2 + 3Y_1 - Y_0 \\
. \\
. \\
\delta^n Y_0 = \delta(\delta^{n-1} Y_0) = \delta^{n-1} Y_1 - \delta^{n-1} Y_0
\end{array}
$$

Örnek : $y_{(x)} = 5x^3 - 2x^2 + 4x - 6$ fonksiyonunun h=1 ve 0≤x≤5 aralığı için ileri yön sonlu farklar tablosunu hesaplayınız.

X	**Y**	**ΔY**	**Δ^2Y**	**Δ^3Y**	**Δ^4Y**
0	-6				
		7			
1	1		26		
		33		30	
2	34		56		0
		89		30	
3	123		86		0
		175		30	
4	298		116		
		291			
5	589				

- **Merkezi Sonlu Farklar Yöntemi İle Enterpolasyon (Bessel Bağıntısı)**

$$Y_p = \left(\frac{Y_0 + Y_1}{2}\right) + \frac{(p - 0.5)}{1!}\delta Y_{1/2} + \frac{p(p-1)}{2!}\left(\frac{\delta^2 Y_0 + \delta^2 Y_1}{2}\right) + \frac{p(p-0.5)(p-1)}{3!}\delta^3 Y_{1/2} + \dots\dots\dots$$

Örnek : $y_{(x)} = 5x^3 - 2x^2 + 4x - 6$ fonksiyonunun h=1 ve 0≤x≤5 aralığı için geri yön sonlu farklar tablosundan x=2.3 ise y'yi hesaplayınız.

X	Y	ΔY	Δ^2Y	Δ^3Y	Δ^4Y
0	-6				
		7			
1	1		26		
		33		30	
2	34		56		0
		89		30	
3	123		86		0
		175		30	
4	298		116		
		291			
5	589				

$$p = \frac{2.3 - 2}{h} = 0.3$$

$$Y_p = \left(\frac{Y_0 + Y_1}{2}\right) + \frac{(p - 0.5)}{1!}\delta Y_{1/2} + \frac{p(p-1)}{2!}\left(\frac{\delta^2 Y_0 + \delta^2 Y_1}{2}\right) + \frac{p(p-0.5)(p-1)}{3!}\delta^3 Y_{1/2}$$

$$Y_p = \left(\frac{34+123}{2}\right) + \frac{(0.3-0.5)}{1} * 89 + \frac{0.3*(-0.7)}{2} * \left(\frac{56+86}{2}\right) + \frac{0.3*(-0.2)*(-0.7)}{6} * 30$$

$$Y_p = 53.455$$

Örnek : $y_{(x)} = x^3 - 6$ fonksiyonunun h=1 ve 0≤x≤6 aralığı için geri yön sonlu farklar tablosundan x=3.6 ve x=4.2 ise y'yi hesaplayınız.

X	Y	ΔY	Δ^2Y	Δ^3Y	Δ^4Y
0	-6				
1	-5	1			
2	2	7	6		
3	21	19	12	6	
4	58	37	18	6	0
5	119	61	24	6	0
6	210	91	30	6	0

$$p = \frac{3.6-4}{h} = 0.6$$

$$Y_p = 40.656$$

$$p = \frac{4.2-4}{h} = 0.2$$

$$Y_p = 68.088$$